

Savodxonlikni Oshirish Jarayonida Aktdan Foydalanish

Komilova Zulxumor Xokimovna¹

Anatatsiya: Bugungi kunda axborot kommunikatsiya texnologiyalari biz yashayotgan zamonaviy dunyoning ajralmas bir qismiga aylanib ulgurdi. Texnologiyalar kundalik yumushlarimizni yengillashtirgani sari, umumiy va boshlang'ich savodxonlik darajamizga ham aks ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Ushbu maqolada axborot kommunikatsiya texnologiyalar yordamida savodxonlikni oshirish haqida ma'lumotlar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: axborot kommunikatsiya texnologiyalar, savodxonlik, umumiy tushunchalar, boshlang'ich bilimlar, Milliy ta'lim dasturi.

Savodxonlik umumiy ma'noda eng boshlang'ich bilimlaraga ega bo'lish va mustaqil hayotda ulardan foydalana olish ko'nikmasidir. Individual nuqtai nazardan, inson o'z jamoalarida ishtirok etish va baxtli faoliyat ko'rsatish va unga hissa qo'shish uchun yetarli savodxonlik ko'nikmalariga muhtoj. Yetarli savodxonlik ko'nikmalariga ega bo'lgan odamlar sog'lig'iga oid ma'lumotlarni tushunish va sharhlash qobiliyati tufayli sog'lig'ini yaxshilaydi. Ular o'zlarining tibbiy xizmatchilari bilan aniq muloqot qilishlari, profilaktika usullarini o'rganishlari va qabul qilishlari va muammolarni ertaroq davolashlari yoki sog'liqni saqlash imkoniyatlari orasida to'g'ri tanlov qilishlari mumkin. 1966 yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti 8 sentyabrni Xalqaro savodxonlik kuni deb e'lon qilib, savodxonlikni rivojlantirish bo'yicha sa'y -harakatlarni davom ettirishga va'da berdi. Kollektiv nuqtai nazardan, savodli jamoa dinamik jamoadir; fikr almashadigan, muloqotga kirishadigan jamiyat innovatsion va samaraliroq bo'ladi. G'oyalar, istiqbollari va tashvishlarni baham ko'rish, shuningdek, o'zaro tushunish va g'amxo'rlikning yuqori darajalariga va kuchli jamoa ruhiga olib keladi. Kundalik hayotda yozma so'z bilan shug'ullanish uchun talabalar savodxonlikka muhtoj. Hozirgi vaqtda hatto telefon qo'ng'iroqlari o'z o'rnini lahzali xabar almashish va matnli aloqaga bo'shatib, o'qish qobiliyatini yanada muhimroq qilib qo'ydi. Ammo funksional darajadan tashqari, savodxonlik talabalarni ijtimoiy faol fuqarolarga aylantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qish va yozish - bu hozirgi voqealardan xabardor bo'lish, samarali muloqot qilish va dunyomizni shakllantirayotgan muammolarni tushunishdir.

Savodxonlikni rivojlantirishga yordam beradigan innovatsion o'yinlar va mashg'ulotlar:

- Yangi va g'ayrioddiy so'z yoki iborani ishlatadigan yarim sahifali hikoya yozish.
- Shaxs yoki ob'ektni o'ylaganicha sifatlar bilan tasvirlab berish.
- Axborotni tozalash: ma'lum vaqt oralig'ida ma'lum mavzu bo'yicha faktlarni topish uchun Internetni ko'zdan kechirish.
- Roman yoki filmning syujetini o'z so'zlari bilan takrorlash (o'quvchilar o'sib borishi bilan buni iloji boricha kamroq so'z bilan bajarishga harakat qilishlari mumkin).
- Berilgan so'zdan boshlab kim imkon qadar ko'proq qofiyali so'z topa olishini aniqlash uchun musobaqa o'tkazish.

Innovatsion texnologiya - bu inson faoliyatining turli sohalarida taraqqiyotni ta'minlash va samaradorlikni oshirish uchun yangi narsalarni yaratish yoki mavjudini takomillashtirish texnikasi va jarayoni hisoblanadi. Ta'limda innovatsion texnologiyalar o'qitishda muayyan yondashuvlarni qo'llash asosida qo'llaniladi, ya'ni yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun asos bo'lgan talablar va maqsadlarni o'z ichiga olgan tamoyillar kiradi. Pedagogik sohadagi barcha innovatsiyalar jamiyat ijtimoiy- iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichiga aniq mos kelishiga asoslanadi. Hozirgi vaqtda ular bolalarning mustaqilligini rivojlantirishga, o'z-o'zini o'rganish va o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga, bilimlarini ongli ravishda o'zlashtirishga qaratilishi kerak.

Asosiy o'qish va yozish ko'nikmalarining yo'qligi juda katta kamchilikdir. Savodxonlik nafaqat inson hayotini boyitadi, balki odamlarga o'zini va oilasini ta'minlashga yordam beradigan ko'nikmalarni rivojlantirish uchun imkoniyatlar yaratadi. Qizlarga ta'lim berishning ijobiy ta'sirini ularning jamoalari uchun kengroq ijtimoiy va iqtisodiy foyda ko'rishda ko'rish mumkin. Ayollar ta'limiga e'tiborni kuchaytirish har bir avlodga umidlarni oshirish va o'z-o'zini hurmat qilish orqali ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Savodxonlikni oshirish, ish bilan bandlikni osonlashtiradi, bunda erkaklar ham, ayollar ham o'z hissalarini qo'shishlari mumkin, bu esa kengroq iqtisodiyot va jamiyatning rivojlanishiga yordam beradi. Savodsizlik inson salomatligi va farovonligiga bevosita ta'sir qiladi, shuning uchun jismoniy salomatlik bo'yicha ta'limning ahamiyati juda muhimdir.

Zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida dunyoning bir burchagiga bo'la turib, narigi burchagidagi o'qish va yozishga qurbi yetmaydigan bolalarni; ayollar va qizlarni o'qitish mumkin. Texnologiyalar ta'lim imkoniyatlarini

¹ Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi

kengaytiradi, agar davlat tomonidan ushbu islohotlarga to'g'ri ahamiyat berilsa, hamda yetarlicha investitsiya tikilsa. Misol uchun, Amerika Qo'shma Shtatlarining "She/Her" dasturi asosida dunyodagi jamiki savod olishga qurbi yetmayotgan qizlarga bilim berish asosiy maqsadga aylangan. Hozirgacha dasturning eng katta yutug'i joylarda savodxonlikni oshirish uchun inson omilidan emas, balki texnologiyalar imkoniyatdan foydalanib kelayotganidir.

Rivojlanayotgan mamlakatlardagi ayollar va qizlar uchun savodsizlik siklini buzish va o'z-o'zini hurmat qilishni yaxshilash juda muhimdir. Ularga iqtisodiy jihatdan samarali va mustaqil bo'lishga imkon berish orqali ular kuchga ega bo'ladilar va hayotlarini nazorat qilishlari mumkin. Shaxsiy avtonomiya, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda ta'limning ahamiyati qizlarning o'z jamiyatlariga hissa qo'shishiga yordam berishda muhim ahamiyatga ega. Qizlarning savodxonligini oshirishning ta'siri nafaqat mahalliy va hamjamiyat darajasida ijobiy iqtisodiy ta'sir ko'rsatadi, balki mamlakatning iqtisodiy qudratini oshirish orqali mamlakat darajasida ham ishchi kuchining samaradorligi oshadi. Ta'kidlash lozimki, dunyo mamlakatlari tajribasida ilmiy tadqiqotlar, IT texnologiyalar, startap g'oyalar, kompyuter savodxonligiga juda katta e'tibor beriladi. Faqatgina ilm-fan yutuqlari va yangi texnologiyalar orqali yuqori iqtisodiy o'sishga erishish mumkin. O'tgan asrda olamshumul kashfiyotlar ko'p jihatdan insonning intellektual salohiyatiga asoslanib amalga oshirilgan bo'lsa, bugungi davrda ilm-fan zamonaviy AKT yordamida shakllanmoqda. Bugungi kunda rivojlanayotgan mamlakatlar qatoridan o'rin egallab kelayotgan O'zbekiston barcha sohalarida yuksak yutuqlarga erishmoqda, bu muvaffaqiyatlarga esa axborot texnologiyalari va telekommunikatsiya tizimlarining jo'shqin rivojlanishi asos bo'lmoqda.

Elektron hukumatni takomillashtirish - raqamlashtirish jarayonlarning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Davlat organlari va aholi o'rtasida interaktiv muloqotning samalari mexanizmini barpo yetilishi nafaqat fuqarolarning vaqt va mablag'larini tejashga, shu bilan birga davlat organlarining faoliyatini tubdan yaxshilashga zamin yaratadi, ochiqlik va oshkoralikni ta'minlaydi. Mamlakat iqtisodiyoti tarmoqlari hamda sohalarida zamonaviy axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini, "elektron hukumat" tizimi hamda axborot tizimlarini jadal tatbiq etish, telekommunikatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish uchun sharoit yaratadi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida daqiqa sayin o'ta jadal suratlarda rivojlanib borayotgan va jamiyat hayotining muhim bo'g'inlaridan biriga aylanishga ulgurgan axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalari sohasini yanada takomillashtirish, respublikada raqamli industriyani jadal rivojlantirish, milliy iqtisodiyot tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirish, shuningdek, 2017—2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturida belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni qabul qilindi. So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyot va elektron hukumat tizimini takomillashtirish bo'yicha muhim ishlar bajarildi. Ularning mantiqiy uzviyligini ta'minlash maqsadida "yo'l xaritalari" ishlab chiqilib, ijrosi izchil ta'minlanyapti. Uchrayotgan kamchilik va muammolarni zudlik bilan bartaraf etish choralar ko'rilmoqda. Ushbu Farmon bilan hududlar va tarmoqlarda jami 1 627 ta loyiha va chora-tadbirlarni amalga oshirish belgilangan bo'lsa, shundan: 587 tasi 2020-yil va 2021-yilning birinchi choragida 29 ta namunaviy tumanda, 597 tasi 2020—2022-yillarda 13 ta hududda, 443 tasi 2020—2022-yillarda soha va tarmoqlarga to'g'ri keladi.

So'nggi yillarda barcha jabhalarida erishilgan yutuqlar bilan har qancha faxrlansa, g'ururlansa arziydi. Prezident tomonidan soha xodimlariga bildirilgan yuqori darajadagi ishonchni munosib oqlash lozimligini taqozo etadi. Eng muhimi, Vatan taraqqiyoti, mamlakatdagi o'zgarishlar-u yangilanishlar samarasi fuqarolarning turmush farovonligi, xonadonlaridagi qut-baraka, tinchlik-osoyishtalik timsolida o'zining yorqin ifodasini topmoqda. Sohada faoliyat yuritayotgan xodimlarni doimiy rag'batlantirib borish va ularni zarur sharoitlarga ega turar-joylar bilan ta'minlash dolzarb masalalardan biridir. Ijtimoiy himoya, xususan, doimiy ravishda sog'lomlashtirish, sayohatlar, turli madaniy-ommaviy va sport tadbirlarini uyushtirish soha xodimlarini rag'batlantirish va birlashtirishning eng samarali vositasidir. Har qanday innovatsiya – bu mutlaqo yangi komponentni yaratish va keyinchalik amalga oshirishdan boshqa narsa emas, buning natijasida atrof-muhitda sifat o'zgarishlari sodir bo'ladi. Texnologiya, o'z navbatida, muayyan biznes, hunarmandchilik yoki san'atda qo'llaniladigan turli xil texnikalar to'plamidir. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalar zamonaviy komponentlar va texnikalarni yaratishga qaratilgan bo'lib, ularning asosiy maqsadi ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishdir. Buning uchun bolalar bog'chalarining pedagogik jamoalari bolalarni tarbiyalash va intellektual rivojlantirishning boshqa maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan farq qiladigan eng yangi modellarini ishlab chiqmoqda. Bugungi kunga qadar bepoyon Vatanimizda bolalar bog'chalarida yuzdan ortiq ta'lim texnologiyalari qo'llanilmoqda. Maktabgacha talim tashkilotlarida ilgor innovatsion texnologiyalar hamma joyda joriy etilmoqda va bu tendentsiya tobora kuchayib bormoqda. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi innovatsion texnologiyalar pedagoglarga har bir bolaga yondashuvni topishga, uning xarakter xususiyatlarini hisobga olishga yordam beradi va mashg'ulotlarni hayajonli va g'ayrioddiy "sarguzasht" ga aylantiradi. Buning natijasida ota-onalar endi sevimli farzandlarini bog'chaga borishga ko'ndirishlari shart emas. Bolalar zavq bilan bog'chaga tashrif buyurishadi va har kuni o'zlarining kichik bilim bazasini boyitadilar.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning sifatli ta'lim va tarbiya olishni ta'minlash uchun pedagog hodimlar savodxonligini oshirishi, ta'lim tizimiga oid xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganib va amaliyotga tatbiq etishlari kerak. Bugungi kunga kelib, maktabgacha ta'lim pedagoglari oldida AKTdan foydalanib, bolalarni ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish usullari va shakllarining eng samaralilarini joriy etish, shaxsning imkoniyatlarini ochib berishga qaratilgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni tanlab olish va amaliyotga joriy etish vazifalari turibdi. Yuqoridagi ma'lumotlardan kelib chiqib shuni aytishim mumkinki, maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsion pedagogik va

axborot kommunikatsiya texnologiyalarini tadbiq etish hozirgi kunning muhim masalalaridan biridir. Zamonaviy jamiyat yosh avlod ta'lim tizimiga, jumladan, uning birinchi bosqichi - maktabgacha ta'limga yangi talablarni qo'yimoqda. Ammo muammo iqtidorli daholarni izlashda emas, balki ijodiy qobiliyatlarni maqsadli shakllantirish, dunyoga nostandart qarashni, yangicha fikrlashni rivojlantirishdadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 2022-2026 yillarga mo'jallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. Toshkent 2022 yil
2. G'ulomov, X.R. Raimov, va boshqalar. "Ta'lim-tarbiya sifati va qirralari". T; «Fan va texnologiyalar». 2004.
3. Polat E.S. Ta'lim tizimidagi zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalari - M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2008 y.
4. Komilova, Z. K., & Nazirjonova, F. S. (2021). The role of new information technologies in education. *Экономика и социум*, (4-1), 167-170.
5. Aldashev, I. T., Komilova, Z. K., & Nazirjonova, F. S. (2021). Theoretical and methodological basis of using multimedia technologies in teaching foreign languages. *Экономика и социум*, (2-1), 49-52.
6. Komilova, Z.K., & Nazirjonova, F.S. (2020). The value and role of interactive methods in the development of information technology in primary school pupil. *ACADEMICIA An International Multidisciplinary Research Journal (Double Blind Refereed & Reviewed International Journal)*. 10(8), 226-234.
7. Мирзакулов, А. & Йулдашева, Г.И., & Комилова, З.Х. (2018). Информатика ўқитувчисининг инновацион педагогик фаолиятини назарий методик асослари. *WORLD SOCIAL SCIENCE*, (4), 24-26
8. Yuldasheva, G.I. (2022). Ta'lim Samaradorligini Oshirishda Elektron Darsliklardan Foydalanish. *Youth, Science, Education: Topical Issues, Achievements And Innovations*, (5), 36-38.
9. Yuldasheva, G., & Shermatova, H. (2022). Ta'limda innovatsion texnologiyalarning qo'llanilish istiqbollari. *Science and innovation*, 1(B8), 5-9.
10. Шерматова, Х. М., & Мукимова, З. З. (2021). Интеллектуальная культура-важный фактор образовательного процесса. *Экономика и социум*, (4-2), 723-726.
11. Shermatova, H.M., & Askarova, Sh.M., & Orifjonova, M.O. (2022). Boshlang'ich Sinflarda Ta'lim Sifatini Oshirishda Aktdan Foydalanish. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 1(13), 69-74.
12. Sidikjonovna, I. D., & Toshboltayev Faxriddin O'rinboyevich. (2022). Axborot Texnologiyalarini O'qitish Tizimiga Integratsiyalash. *Miasto Przyszłości*, 29, 283–285. Retrieved from <http://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/774>
13. Ismoilova, D.S., & Toshboltayev, F.O'. (2022). Bo'lajak o'qituvchilarga fanlarni o'qitishda elektron darsliklardan foydalanish o'rni va ahamiyati. *Talqin va tadqiqotlar*, (13), 34-38.
14. Mamirovich, I. S. (2022). Finlyandiya Va O'zbekistonda Ta'lim Tizimini Sifatini Solishtirma Taxlili. *Miasto Przyszłości*, 29, 347–350. Retrieved from <http://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/795>
15. Dovlatboyevich, D. M., & Komiljonovna, M. M. (2022). Oliy Ta'lim Muassasalarida Bulutli Texnologiyalardan Foydalanish Metodikasi. *Miasto Przyszłości*, 29, 305-308.
16. Tojiyev, T., & Aldashev, I. (2022). The importance of primary school teachers to use act in their activities.
17. Алдашев, И. (2020). Современные информационные технологии в образовании-это новые возможности. *Экономика и социум*, (6), 341-344.
18. Рахматов, О. & Алдашев, И.Т., & Отахонов, Н. А. Факторы информатизации процесса начального образования. *Экономика и социум*, 2(81), 121-124.
19. Solizhonovich, A. S. (2022). Information Technologies in the Process of Teaching Computer Science. *European Multidisciplinary Journal of Modern Science*, 6, 63-70.